

Keskkonnaameti keskkonnahariduse infoleht ilmub 2 korda aastas.

HEIKO KRUUSI

Suvised Viru Folgi festivalialal oli prügipunktidega hästi kaetud. Usinamad prügi sorteerijad on muidugi väikelapsed, vanemad saavad neist eeskujuga võtta. Tänu prügi-programmile on festival jätnud Käsmu endast maha puhtuse ja rahu.

Loe suurürituste panusest keskkonnateadlikkuse tõstmisesse lk 10.

SELLES LEHES:

Muutuvad olud nõuavad õpetajalt paindlikkust	2
Keskkonnaharidus Nõo Põhikoolis	3
Teistmoodi keskkonnalaager	4
Suvel avatud Jääaja Keskus on ülipõnev keskkonnahariduse õppekeskkond	5
Uus pilk veekogudele	6
Keskkonnahariduse portaali uueneb	7
Lahemaa ja Vilsandi rahvusparkis valiti parimad noored looduskaitsejad	7
Hariduslikke kogemusi Kenozero rahvusparkis	8
Jätkuvad keskkonnahariduse konverentsid	9
Ilmusid uued looduskaitseteemalised trükised	9
Folkides keskkonnateadlikumaks!	10
Eesti Loodusmuuseum sai uue ilme	12

Hariduse kvaliteet määrab tuleviku

Levinud seisukoha järgi põhjustab keskkonnaprobleeme inimeste vähene teadlikkus. Tegelikult ei ole asi niivõrd teadmiste puudulikkuses, kuivõrd sotsiaalsetes ja kultuurilistes harjumustes. Kuna järgmise kahekümne aasta hariduse kvaliteet määrab selle, kas liigume jätkusuutlikuma ühiskonna poole või eemaldume sellest, siis kuulutas ÜRO Peaassamblee aastateks 2005–2014 välja säästvat arengut toetava hariduse dekaadi, mille peaesmärk on loimida säästva arengu mõtteviisi õppetööga.

Jätkusuutlikku arengut toetav haridus on elukestev protsess, mis läbib kõiki õppimise vorme ja tasemeid. See on hoiakute ja väärtushinnangute kujundamine, oma võimekusse uskumise ja oskuste kujundamine, mis on vajalik toimetulekuks ning aktiivseks igapäevaeluks.

Õpetajatel ja koolitajatel on jätkusuutliku hariduse edendamisel keskne roll. Õpetajal on oluline mõtestada jätkusuutlikku arengut toetava hariduse sisu (mis?), eesmärgid (milleks?) ja metoodikat keskkonna ja jätkusuutliku arengu temaatika käsitlemisel (kuidas?). Pedagoogide motiveeritus ja orienteeritus elukestvale õppele ning säästvale arengule saavad jätkusuutliku ühiskonna kujunemise eelduseks.

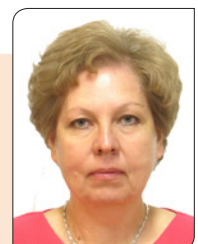
Jätkusuutlikku arengut toetava hariduse rõhuasetused (holistiline ja tervik-süsteemne lähenemine jmt) kajastuvad 2011. aastast kehtivates üldhariduse uutes riiklikes õppekavades. Läbiva teema keskkond ja jätkusuutlik areng käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning, väärtustades jätkusuutlikkust, on

valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

Läbiva teema keskkond ja jätkusuutlik areng käsitlemisel saab välja tuua kaks omavahel seotud poolt: a) keskkonna ja jätkusuutliku hariduse õppekavaga määratletud sisu ja korraldus ning b) klassiväline tegevus, programmid, projektid, huvikoolid jne. Käesolev Keskkonnaharidusleht on õpetaja jaoks just allikas, kust leida infot ja tuge õppekavaväliseks tegevusteks ning läbiva teema keskkond ja jätkusuutlik areng käsitlemiseks.

Imbi Henno

Haridus- ja Teadus-
ministeeriumi
üldharidusosakonna
peaekspert

Elu tõusude ja mõõnadega toimetulekul on hariduse kanda määrav roll. SXC.HU

Muutuvad olud nõuavad õpetajalt paindlikkust

25 aasta pärast tööturul tegutsejad saavad täna lasteaedades alusharidust. Seda, millises maailmas veerandsaja aasta pärast elatakse, ei oska paraku täna mitte keegi täpselt öelda.

Uued tehnoloogilised lahendused levivad üle maailma loetud aastatega. See asjaolu on pöördumatult muutnud avaliku informatsiooni loomist, levitamist ja vastuvõtmist. Loodusvarade lõplikkus on toonud kaasa vajaduse mõtestada keskkonناسäästlikkuse põhimõtte järgi ümber töökohad ja majanduse arendamine. Kliimamuutuste mõjud, nagu näiteks rannikualade üleujutamine, kõrbestumise protsess, viljaka põllumaa ja mageveevarude vähenemine, sunnivad ümber korraldama majandustegevust ja lahendama sotsiaalseid probleeme. Toiduainete hinnatõus on jõudnud ka eestlase igapäevaelu.

Õigete otsuste tegemise õpetus

Kõiksugu riist- ja tarkvara võimaldab maailmas toimuvaga kas või reaalses kursis olla, paraku on keeruline seda mõista ja mõtestada, eristada olulist ebaolulisest, head kurjast.

Kui 20. sajandi alguskümneandel raadio – esimene vahend, mis võimaldas tuua teabe samal hetkel miljonite inimesteni – levis üle ilma 50 aastaga, siis Facebook 21. sajandi algul kõigest kahe aastaga. Arvestades muutuste kiirenevat tempot, on parim, mida haridussüsteem saab teha, õpetada inime-

ise teavet otsima ja analüüsima, et ta suudaks ise otsustada, kuidas ühes või teises olukorras on õige talitada – elu pakub üliharva valmis lahendusi. Sarnase väljakutse ees on kõigi riikide haridussüsteemid kogu maailmas. Mõned riigid on hariduse ümbermõtestamisel olnud edukamad, teised vähemedukad.

Arengut toetava hariduse dekaad

2002. aasta sügisel kuulutas ÜRO Peaassamblee välja Jätkusuutlikku arengut toetava hariduse dekaadi 2005–2014. Eestigi on võtnud kohustuse selle perioodi vältel tegeleda haridussüsteemi kohandamisega. Jätkusuutlikku arengut toetava hariduse (ingl k *Education for Sustainable Development*, ESD) edendamise raames on ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni egiidi all sõnastatud õpetajatele-koolitajatele ESD kompetentsid, mille valdamine loob eelduse laste-noorte kriitiliselt mõtlema ja iseseisvalt otsustama suunamisel.

Rahvusvaheline töörühm sõnastas jätkusuutlikku arengut toetava hariduse üldised põhimõtted:

- holistiline lähenemine, terviklik ja mitmekülgne vaade nähtustele;
- põhjus-tagajärg seoste hoomamine, võimekus õppida minevikust, seostada olnut olevaga, luua erinevaid võimalikke tulevikustsenaariume;
- muutustele vastuvõtlikkus, võimekus pidevalt arendada õppimise viise ja kasutada asjakohaseid õppimist toetavaid süsteeme.

Õpetaja ja koolitaja pädevused

Rahvusvaheline töörühm sõnastas õppeprotsessi juhendajat-kujundajat iseloomustavad olulisemad pädevused:

- võimekus juhendada ja suunata inimest mõistma ühiskonna ees seisvaid kohalikke ja globaalseid väljakutseid ning õppija võimalikku rolli neis protsessides, nt jätkusuutliku tuleviku seos sellega, kuidas mõtleme, elame ja töötame täna;
- võimekus juhendada jätkusuutlikku arengut toetavat haridust iseloomustavate praktiliste vilumuste ja oskuste arendamist, nt eelarvamuste suhtumise kujundamine erinevatesse ideedesse, kultuuridesse, põlvkondadesse; probleemide, pingete ja konfliktide lahendamise oskus;
- võimekus juhendada loovat koostööd, kujundada austust eriarvamuste ja arvamuste paljususe suhtes;
- võimekus suunata õppijat arendama iseseisvalt oma võimeid ja omadusi, tegutseda iseseisvalt ja vastutus-tundlikult.

Nii mõneski riigis on kirjeldatud kompetentside omandamine praktikasse viidud, vastavalt täiustatud õpetajate taseme- ja täienduskoolitust, on olemas ülikoolid, mille tegevusvaldkondade seas on ümberkujundav õpe (*transformative learning*).

Ülalloetletu ei ole kindlasti miinimum, mida laste või täiskasvanute rühma ette astuvalt inimeselt eeldada. See on see, mille poole kogu haridussüsteemil tuleb läbivalt püüelda.

Programmi panus

Programmi Keskonnahariduse arendamine raames töötatakse välja täienduskoolituskavad läbivate teemade loomimisest õppeprotsessi keskkonna- ja säästva arengu teema näitel. Õppekavade väljatöötamise juures arvestatakse ülalloetletud pädevustega. Kokku läbib 3 EAP mahus täienduskoolituse 500 õpetajat. Veel töötatakse välja üks ESD pädevusi silmas pidav täienduskoolituse õppekava mitteformaalse keskkonnahariduse spetsialistidele. Täienduskoolituste läbiviimisel kaasatakse ka edukat välismaist kogemust.

Marit Suurväli
Keskonna-
ministeeriumi
keskkonnahariduse
büroo juhataja

Keskkonnaharidus Nõo Põhikoolis

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng on üks õppekava läbivatest teemadest, mis peaks käsitlemist leidma kõikides õppeainetes, kuid ikka peetakse seda loodusainete õpetajate pärusmaaks. Teised aineõpetajad justkui kardavad sõna „keskkond“, teadvustamata teema käsitlemist igapäevatoos.

Meie koolis suunab keskkonnaharidust loodusainete aineseksiooni viis õpetajat: bioloogia- ja geograafiaõpetaja Evi Piirsalu, geograafiaõpetaja Mairi Küberson, füüsikaõpetaja Külli Liblik, keemiaõpetaja Siret Lepasaar ning klassiõpetaja Heli Leedjärv.

Tegemistes plaanime vahetut kokkupuudet loodusega, õuesõpet, õppekäike ja -ekskursioone, teemapäevi, konkursidel osalemist võimalikult paljude õpilaste ja kolleegidega. Õppeekskursioonil võib lisaks looduskeskkonnale tutvustada kultuurilisi ja ajaloolisi aspekte, giidideks teiste ainete õpetajad.

Vene keele õpetaja Marika Nikitkina eestvedamisel viidi tänavu kevadel esimest korda läbi Peipsi vanausuliste kultuurikeskkonda 9. klasside õppeekskursioon, mille kavandamisse kaasati kõik aineõpetajad. Aineõpetajate juhendamisel olid varakult ette valmistatud giiditettekanded looduse, kultuuri, ajaloo jm teemadel ekskursiooni marsruudile jäävate objektide kohta Nõost Alatskivini, alates Kõrveküla Miina Härmast. 2013. aasta kevadeks kavandatud ekskursiooniks kavatsesime õppida selleaastase ürituse vigadest ning saadud kogemusi edasi arendada.

Õppimiseks tuleb minna sohu

Tartu kandis on mitu loodusprogrammi pakkuvat keskust. Tänuväärset käe-jala juures on Vapramäe-Vellavere-Vitipalu sihtasutuse õppeprogrammid. Õpetajad jälgivad, et kõik klassid võtaksid igal õppeaastal osa vähemalt ühest õppekäigust loodusesse või loodusmuuseumisse.

Koolis on välja kujunenud traditsioonilised õppekäigud ja erinevad silmaringi laiendavad üritused, mis õhutavad looduses käimist või looduskirjanduse lugemist. Näiteks Eestile iseloomulikke soid (21% pindalast) on imelik õpetada ainult plakatite ja raamatuteksti järgi. Vaid üksikud lapsed on koos vanematega rabas käinud. Seetõttu oleme igal aastal hea tundega jälginud õppekäigul õpilaste vaimustust taimedest, laugas-

Hinni kanjoni kaardistamine.

EVI PIIRSALU

Siret Lepasaar

Evi Piirsalu

Heli Leedjärv

Külli Liblik

Mairi Küberson

test, turba tekkest, laudteedest, rabamaastiku ilust.

Loodusainete aineseksiooni eestvedamisel tähistab Nõo Põhikool juba kolmandat aastat 2. veebruaril rahvusvahelist märgalade päeva. Igal aastal oleme keskendunud erinevale teemale: järved, Eesti jõed ja soo. Klassid koostasid plakati või esitluse ning kandsid selle kaasõpilastele ette. Sidusime loodusteema ka küünlapäevaga ja meenusime Tartu rahu sõlmimist. Ettevalmistusi tehti klassijuhatajatundides. Sel õppeaastal on kavas kaitseala-teemaliste kalendrite koostamine.

Viktoriin paneb ajakirju lugema

Juba seitsmendat aastat toimub viktoriinisari loodusajakirjade põhjal, mille organiseerimine tuli juhuslikult. 2005. aastal võtsid õpilased bioloogiatunnis jutuks kassikaku esinemise Eestis ja viinamätigude talvitumise. Küsimusele “Kas lugesite Eesti Loodusest?” oli vastuseks vaikus ja õpetajat vaadati nagu tulnukat. “Ah, keegi rääkis!” vastati hoopis.

On selge, et loodusajakirja lugemine rikastab maailmapilti. Kuidas aga suunata lugema ajakirja, millest ei teatagi? Nii koostatigi küsimused ühtlasi infoallikana, näiteks: “Ornitoloogid uurivad

linde, entomoloogid putukaid. Keda või mida uurivad terioloogid?”

Viktoriinisari toimub õppeaasta vältel kord kuus, kokku on kuus etappi. Õpilased tunnevad alati huvi, kas järgmisel aastal viktoriin jätkub. Nüüd koostavad küsimusi ja viivad sarja läbi kõik loodusainete õpetajad, igaks vooruks on määratud ajakirjade kindlad numbrid. Selleks, et küsimusi kokku panna, tuleb ajakirjad Eesti Loodus, Loodusesõber ja GEO kaanest-kaaneni läbi lugeda. Ausalt öeldes – muidu kõike ei loekski.

Eelmisel õppeaastal võttis osa 40 võistkonda, seega on viktoriinisari õpilaste seas populaarne. “Noh, nii saab nagu kogemata õppida, isegi siis, kui ise õppida ei viitsi!” kommenteeris üks noormees. Arvestus toimub kolmes erinevas vanuserühmas ning parimatele on auhinnaks preemiareis.

Suurt huvi on pakkunud Peipsi Koostöö Keskuse ja Tartu Keskkonnahariduskeskuse konkursid ja õppeprogrammid. Aprillis Hinni kanjoni kaardistades õpiti geograafiat rohkem kui kahe aastaga koolis. Praktilised kogemused on kuldväärt.

Evi Piirsalu

Nõo Põhikooli bioloogia- ja geograafiaõpetaja

Teistmoodi keskkonnalaager

Kui varasematel aastatel on Peipsi Koostöö Keskus ja Tartu Keskkonnahariduse Keskus uusi õppeprogramme ja -materjale välja töötatud koos lätlastega, siis nüüd on tänu Eesti-Läti-Vene programmile kaasatud ka Venemaa.

Kokku on projektis "Inimene ja loodus" 11 partnerit. Seekord on lisaks laiema avalikkuse teadlikkuse tõstmisele rõhuasetus keskkonnahariduskeskuste arendamisel. Selliste koostööprojektide peamine väärtus on kogemuste vahetus, seda nii ühistegevusi ellu viies kui ka üksteisele oma riigis tehtavat näidates.

Üks esimesi ühistegevusi oli juuli viimasel nädalal toimunud noorte looduslaager Sebeži rahvusparkis Pihkva oblastis. Laagrisse olid oodatud 14–17-aastased noored, kes soovisid nautida Venemaa loodust ja kultuuri. Iga riigist sai laagris osalemise võimaluse 10 noort.

Sebeži rahvuspark on unikaalne, sest väikesel territooriumil (ca 50 000 ha) on esindatud kõik Pihkva regiooni ökotüübid. Samuti on seal palju põnevat linnuhuvilistele, sest 115 järvega rahvusparki territooriumil pesitseb üle 200 linnuliigi.

Laagri peamised märksõnad olid koostöö ja keskkonnaharidus. Kõik mängud ja kasutatavad meetodid lähtusid põhimõttest, et koos asju teha on parem ja otstarbekam.

Väga suurt rõhku pandi uurimuslikule õppele rahvusvahelistes rühmades, millest igaühel oli oma teema: mullastik, botaanika, zooloogia, veeanalüüs. Kõikide töörühmade juhendajad olid Pihkva ülikoolist ning suurt tähelepanu pöörati uurimise teaduslikule küljele. Noorte uurimustööde põhjal valmib raamat, mis sisaldab laagris kogutud infot teaduslikus võtmes.

Kindlasti oli huvitav arutelu riikide erinevustest jätkusuutlikus arengus ning vestlus taaskasutuseks rakendatavatest meetmetest. Eesti noortele oli üllatuseks, et Lätis ja Venemaal puudub meiega sarnane pandipakendi süsteem.

Muld on põnev teema, kui seda saab ise uurida.

3 X EVALD SEPP

Naeri väljatõmbamise muinasjutt lõbustab igas eas.

Samal õhtul sai lahendada vahvat loovust arendavat ülesannet, mis suunas õpilasi meeskondlikult mõtlema ning demonstreerima, kuidas saab taaskasutada klaaspurki, pappkasti ja pastakat.

Põnevust pakkusid Eesti osalejatele ka laagri elutingimused. Seitse päeva elati telkides, söödi ainult ise lõkkel valmistatud toitu ning pesemiseks oli ainus koht järv.

Head esinemisoskuse treeningut pakkus iga riigi looduskaitsealade ja rahvusparkide tutvustamine, kus

Kõik laagrisöögid valmisid tulel – ja olid muidugi sedajagu maitssavad.

noored said omaeliste pilgu läbi tutvuda erinevate riikide kaitsealade süsteemidega.

Ühtsustunde tekkimisel mängisid olulist rolli ka lõkkeõhtud venekeelsete lauludega kitarriga saatel. Eesti noored leidsid sõpru ja kahtlemata on selline laager mälestus, mis jääb kogu eluks. Laagris olnud juhendajad said lisaks headele piiritagustele kontaktidele ka uut inspiratsiooni laagris kasutatavate meetodite osas.

Järgmise laagri korraldavad lätlased juba vähem kui aasta pärast, osalemiskonkurss tuleb 2013. aasta kevad-suvel.

LOOVTÖÖDE „INIMENE JA LOODUS“ KONKURSS

Eesmärk: keskkonnahariduse alase koostöö edendamine Eesti, Läti ja Venemaa kooliõpilaste vahel, mille eesmärgiks on bioloogilise mitmekesisuse säilitamine.

Osalejad: Koolinoored, vanuses 14–17 aastat (töö esitamise ajal), kes elavad projekti piirkonnas, st Kirde-, Lõuna-, Kesk- või Põhja-Eestis. Töid võib esitada meeskondlikult või individuaalselt.

Kategooriad: Fotograafia, voldik, plakat või poster

Konkurss lõppeb 1. märtsil 2014. Täpne info: <http://www.teec.ee> või www.ctc.ee

Eeva Kirsipuu

Peipsi Koostöö Keskuse projektijuht

Evald Sepp

Tartu Kivilinna Gümnaasiumi õpetaja,
juhendaja keskkonnalaagris Sebeži
Rahvusparkis

PROJEKT: INIMENE JA LOODUS / PEOPLE WITH NATURE

Aeg: aprill 2012 – september 2014

Partnerid Eestist: Tartu Keskonnahariduse Keskus, Peipsi Koostöö Keskus

Lätist: Läti Looduskaitse Agentuur (juhtpartner), Loodusmuuseumi Toetajate Kogu, Gauja Rahvuspark, Dagda kohalik omavalitsus

Venemaalt: MTÜ Peipsi Järve Projekt, Sebeži Rahvuspark, Pihkva Andekate Laste ja Noorte Arendamise Regionaalne Keskus, Riiklik Loodusvarade Kasutamise ja Keskonnakaitse Komisjon, MTÜ "Bioloogid Loodushoiu eest" Sankt-Peterburgist

Projekti koordinaator: Sille Talvet (Gravitas OÜ)

Rahastajad: Euroopa naabrus- ja partnerlusinstrumendi Eesti-Läti-Vene piiriülese koostöö programm 2007–2013, Eesti partnerite tegevusi toetab ka SA Keskonnainvesteeringute Keskus

KOOSTÖÖPROJEKTI TEGEVUSI:

- Rahvusvahelised noortelaagrid Venemaal (suvi 2012), Lätis (suvi 2013) ja Eestis (talv 2014)
- Rahvusvaheline loovtööde konkurs "Inimene ja loodus"
- Koolitused ja õppepäevad – Eestis kaks keskkonnahariduse spetsialistidele mõeldud koolitust ja 13 õppepäeva õpilastele
- Üle 10 näituse (Eestis: uus näitus Tartu loodusmaja, Peipsi püsinäituse täiendamine Jõgevamaal Kasepääl)
- Slaidiesitluste, lühifilmide, infomaterjalide koostamine (Eestis: materjalid Peipsi järve kohta, määramislehtede komplektid; Lätis ja Venemaal: trükised loodusradadest, loomastikust, virtuaalne muuseum Peipsi järvest ning lauamäng)
- Õppereisid Eestis, Lätis ja Venemaal
- Osalemine keskkonnamessidel

Täpse ülevaate tegevustest leiata partnerite kodulehtedelt.

Suvel avatud Jääaja Keskus on ülipõnev keskkonnahariduse õppekeskkond

10. juulil Tartumaal Saadjärve ääres Äksis avatud Jääaja Keskus on uni-kaalne ning omanäoline keskkonnahariduskeskus, kus populaarteaduslik jääaja ja kliimamuutuste mõtestamine on ühendatud atraktiivse õppekeskkonnaga.

Keskus pakub enam kui 2200 m² ekspositsioonipinnal elamuslike teadmisi jääaegadest maailma ajaloo taustal, Eestimaa looduse arenguloost, jääaja jälgedest meie maastikel ja muistendites ning keskkonnatemaatikast.

Jääaja keskuse ekspositsiooni eesmärk on anda külastajale elamuslikult ja kogemuslikult ülevaade:

- jääaegade tekkepõhjustest ja mõjust Maa, Eesti ja Vooremaa pinnamoole ja elustikule laiema geokronoloogilise skaala ja Universumi evolutsiooni taustal;
- Eesti looduse ja inimasustuse arenguloost pärast viimast jääaega;
- kliimamuutuste põhjustest ja nende uurimisest.

Ekspositsiooni populaarteaduslik ning elamuslik pool on lõimitud ühtseks tervikuks. Rõhk on kogemusel ja tegevusel, kolmel korral leiavad kajastamist erinevad teemad.

I – jääaeg ja jää meie ajas

Aatriumis on elusuuruses mammutimulaažid. Suursugusust lisab Universumi, Päikesesüsteemi ja Maa arengu lugu. Jääaegade teemat täiendavad eluslooduse ja inimese arengut tutvustavad ekspositsioonid ning koopana kujundatud laste mänguruum. Omaette elamusliku osa moodustavad Jääruum ja Virmaliste kino.

II – jääaja jäljed Eestimaa pinnal

Ekspositsioon tutvustab jääaja jälgi maastikes ja rahvapärilises. Keskseks osaks on looduse jääajajärgne areng koos teadlaste uurimislugudega, mis aitab lugeda ja mõista märke loodusmaastikel ja pärandkultuuris.

III – Kas tulevik sõltub meist?

Tulevikku vaatav ekspositsioon mõtestab inimeksistentsi ja -tegevuse mõju ulatust. Ilmavaatluste temaatika seotakse tulevikuprognosidega.

Kolme korruse teemasid seob mängulisi lahendusi pakkuv programm „Veeosakese teekond“, mis võimaldab tunnetada seoseid elus- ja eluta looduses.

Ekspositsiooni rajas Ten Twelve OÜ koostöös partneritega: MTÜ Studio Viridis Loodusharidus, MTÜ Arheoloogiakeskus, Tartu Ülikooli maateaduste ja ökoloogia instituut, SA Roheline Maakond. Ekspositsiooni kavandi koostajad on Asta Tuusti ja Krista Keedus, teadusekspertidena löid kaasa Lembi Lõugas, Tiit Hang, Siim Veski, Ivar Puura, Ain Kallis jt.

- Õpilastele on keskuse pääsme hind 3 eurot ja gruppi saatvatele õpetajatele on külastus tasuta.
- Keskus on avatud iga päev 11–18.
- Täpsem info www.jaaeg.ee

11. klassi poisid 28. juulil vee-elustikku uurimas.

MAARIKA MÄNNIL

Uus pilk veekogudele

Keskonnaameti läbiviidud uurimusliku õppe projekt „Minu kodukoha veekogu bioloogilised, kultuurilised ja majanduslikud väärtused“ pakkus õpilastele võimaluse uurida veekogu lisaks bioloogia-geograafia õpetajale ka koos emakeele-, ajaloo-, kunsti- ja arvutiõpetajaga.

Projekti eesmärk oli pakkuda 45 kooli 8.–12. klasside õpilastele ja õpetajatele võimalust uurida kodulähedase veekogu (jõgi, järv) seisundit, rolli inimasustuse kujunemisel ja kultuuripärandis.

Projekt algas 2011. aasta jaanuaris ning sisuline osa lõppes 27. aprillil 2012. aastal Tartus toimunud konverentsiga. Toimus neli õppeseminarit ja üks konverents, praktilisi vaatlusi tehti eelmise aasta aprillist novembrini. Vaatluste ja küsitluste läbiviimiseks koostati töö- ja vaatlusjuhendid, projekti läbiviimiseks said koolid õppevahendid.

Ohtralt huvilisi

Meeskonda oli planeeritud igast koolist loodusainete ja humanitaarainete õpetaja ning kolm õpilast. Motivatsioonikirjaga avaldas projektis osalemiseks soovi 65 üldhariduskooli. Projekti käigus uuriti 29 jõge, 8 järve, 2 tiiki, 1 liivakarjääri, 4 rabajärve, 1 lahte ja 1 veehoidlat.

Osalenud koolide ja uuritud veekogude nimekirja, samuti kõik materjalid ja kokkuvõtte leiab Keskonnaameti kodulehelt www.keskonnaamet.ee/teenused/keskkonnaharidus-2/veekogude-uurimise-projekt/

Kaks kooli 45st loobus projekti käigus. Keskonnaameti poolelt sai suurimaks komistuskiviks andmebaasi tegemine, kuhu koolid saaksid andmeid sisestada ja teiste omi vaadata, sest

Konnakullese määramine polegi nii lihtne.

SIRET PUNG

projekti eesmärk oli pakkuda võimalust võrrelda sarnaseid veekogusid ja mitmekesistada nii uurimistööde teemasid. Tallinna Reaalkooli uurimistöös võrreldi Snelli tiigi ja Kadrioru pargi tiigi taimestikku. Mõneski koolis oli väikseid probleeme suviste vaatlustega, eks õpilased on harjunud suvel ju puhkama!

Põnevad leiud

Ent positiivset on kahtlemata rohkem. Tutvustati oma tegemisi kohalikele, sest veekogu ääres toimetajad jäävad ikka silma; arendati meeskonnatöö oskusi, sest ühele passib veekogu ääres solberdamine, teisele töö raamatukogu vaikus. Mitmed õpilased ja õpetajad tõdesid, et projektis osalemine näitas kodupaiga veekogu hoopis uues võtmes, sest avastusrõõmu jätkus ka neile, kes põliste asukatena arvasid juba kõike teadvat. Oli koole, kus õnnestus väga hästi erinevate ainete õpetajate koostöö, osades koolides jäi kogu projekt pelgalt loodusainete õpetaja õlgadele.

Valjala õpilased jõudsid koos ajalooõpetajaga vanu kaarte uurides järeldusele, et legend, mis väidab, et muinasaevadega sai kunagi Valjala maalinna alla sõita, võis olla tõsi. Teine põnev seos, mille samuti Valjala õpilased kirja panid: 9. juunil 1946 toimusid Lööne soos ülesaaremaalsed talgud. Kaevati 2 km kuivenduskraave, mis liigvee Lõve jõkke juhtisid. Talgud olid poliitiliselt tähtsad: kohal oli EPK I sekretär Nikolai Karotamm isiklikult. Debora Vaarandi kirjutas hiljem poeemi „Talgud Lööne soos“. Sealt leidis Raimond Valgre romantilised värsid Saaremaa heinamaast ja kirjutas laulu „Saaremaa valss“. Üks asi on muidugi tuntud laulu saamisluugu, teine aga muutused suhtumises ümbritsevasse keskkonda – keegi ei räägi enam madal-soode kuivendamisest ja põllumaaks muutmisest. Rabades toimub kunagi kaevatud kraavide sulgemine, et taastuks endine veerežiim, seega hoopis vastupidine tegevus.

Väärtuslik kogemus

Kallaste kooli õpilased rõhutasid, et projektis osalemine parandas nende eesti keele oskust. Kadrina kooli almanahhi teemaks sai Vesi, selle väljaandmise olid kaasatud keele- ja kunstiõpetajad. Teoks sai õppekursioon mööda Loobu jõe ääres asuvaid mõisu.

Paide Ühisgümnaasiumi uuritud Reopalu jõe nimelugu on selline: Reopalu koosneb kahest sõnast – reo ja palu. „Palu“ peaks tähendama liivasel künkal asuvat männikut. „Reo“ aga surnukeha. Sel kohal oli keskajal surnud loomade mahaviskamise või kurjategijate matmis- või hukkamispaik (sest Paide linnas ei olnud sobilik hukata).

Konverentsi tagasisideleheltsel selgus, et kaks õpilast said innustust osaleda Maaülikooli jõe- ja järvekooli töös.

Kui uue kooliaasta hakul on vaja uusi ideid ainetevaheliseks lõimimiseks, siis julgen soovitada pilgu peale visata projekti käigus valminud küsimustikele – ehk saate ideid! Ühe õpetaja kommentaar lõpuseminarilt: „Kui oleks enne teadnud, kui palju auru selle töö peale läheb, ehk ei oleks kandideerinudki. Aga tagantjärele vaadates – saime palju väärtuslikke kogemusi.“ Haridusprojektide tegelik väärtus selgubki aastate pärast.

Reet Kristian
Projekti juht,
Keskonnaameti
keskkonnahariduse
spetsialist

Uuenes keskkonnahariduse portaal

Käesoleva aasta jaanuarist alates on keskkonnaamet koostöös Mekaia OÜ ja Velvet DP OÜ-ga arendanud uut keskkonnaharidus.ee portaali. Valminud on kaasajastatud, kasutajasõbralik ja atraktiivne keskkond.

Portaali kujundus on muudetud tänapäevasemaks, lisandunud on mitmeid uusi funktsioone (kalender, foorum, keskuste interaktiivne kaart). Lisatud on rakendus, mis peaksid info kättesaamise ja ka üles panemise tegema oluliselt lihtsamaks, täiustatud on foto- ja videopanka.

Veebiportaali sihtrühmaks on koolide ja lasteaedade õpetajad, koolijuhid, koolivälise keskkonnaharidusega tegelevad asutused ja organisatsioonid, kohalikud omavalitsused ja laiemalt kogu elanikkond.

Veebiportaali ülesandeks on koondata infot ja luua suhtlusvõimalusi keskkonnahariduse huvilistele.

Kutsume teid portaali aktiivselt kasutama! Nüüdsest on võimalus kõikidel õppematerjale ja -programme, fotosid, videoid või mõtteid foorumis jagada, registreerides ennast portaali kasutajaks. Kui on soov portaalist ainult infot leida, siis kasutajaks registreerima ei pea.

Registreerimiseks on viis võimalust – registreerimisvormi, Facebooki, Google+,

KESKKONNAAMET

ID-kaardi ja mobiili-ID rakendusi kasutades. Silmas peab pidama vaid seda, et sisselogimiseks kasutatakse neist vaid üht kindlat valikut.

Ootame ka kõiki keskkonnaharidust pakkuvaid asutusi ja organisatsioone teatama soovist lisada oma andmeid ning pakutavaid programme ja mater-

jale keskkonnahariduse portaali. Selleks palume pöörduda keskkonnaameti keskkonnahariduse osakonna spetsialisti Katre Kurvitsa poole (Katre.Kurvits@keskkonnaamet.ee või tel 730 4543).

Soovime teile meeldivat ja aktiivset portaalikasutust!

Noored looduskaitsjad

25.–29. juunini toimus Lahemaa ja Vilsandi rahvusparkis noore looduskaitsja kursus Junior Ranger.

Kursustel osales 31 noort, kes valiti välja konkursi ning õpetajate soovitude alusel. Kursuse eesmärk on suurendada noorte keskkonna- ja loodusteadlikkust, tutvustada neile kaitseala tegemisi ning loodus- ja kultuuriväärtusi ning looduses hakkama saamist.

Kursuse lõpus sooritati eksam ning kaks edukamat – Kiltsi Põhikooli õpilane Minna Joor ja Saaremaa Ühisgümnaasiumi õpilane Magnus Kaldjärv – sõidavad rahvusvahelisse Junior Rangeri laagrisse Eestit esindama.

2011. aasta parimad Irina Guljavina ja Hendrik Lahi koos juhendaja Liina Niinemägi esindasid Eestit rahvusvahelisel Junior Rangeri 8-päevasel kursusel Sloveenias ja Itaalias.

Noored looduskaitsjad Vilsandi (üleval) ja Lahemaa (all) rahvusparkis.

MARGIT TURB

LIINA NIINEMÄGI

Hariduslikke kogemusi Kenozero rahvuspargist

Kenozero rahvusparki sümbol – Püha Nikolai kabel (18. saj) Veršinino külas. Tegu on ühtlasi esimese taastatud kultuurimälestisega rahvuspargis. Taamal Kenozero järv.

JÜRGEN ÖÖVEL

Augusti keskpaigas osales Keskonnaameti ja Keskonnaministeeriumi delegatsioon rahvusvahelisel kaitsealade seminaril Kenozero rahvuspargis Venemaal Arhangelski oblastis.

Üritusele oli kogunenud kaitsealade esindajaid üle terve riigi ning väliskülastajatest lisaks eestlastele ka esindaja Valgevenest. Ürituse programm oli tihe, sisaldas põhjalikke ettekandeid, tutvumist rahvusparki väärtustega ja kaasalöömist praktilistes tegevustes. Eesti poolelt tutvustas EUROPARCi (Euroopa Looduskaitsealade Liidu) Põhja-Balti sektsiooni president ja Keskonnaameti Hiiu-Lääne-Saare regiooni juhataja Kaja Lotman EUROPARCi olemust ja tegevusi, samuti külastuskorralduse, loodushariduse ja koostöö kogemust Eesti rahvusparkides.

Kenozero rahvuspark – Põhja-Venemaa külaelu visiitkaart

Kenozero rahvuspark on loodud 1991. aastal, alates 2004. aastast kuulub ala UNESCO maailma biosfääri kaitsealade võrgustikku. Parki pindala on 139 663 ha – Eesti mastaapidesse ümber pannes hõlmab see ligikaudu kaht Lahemaa rahvusparki.

Rahvusparki sümboliteks on kolmveerandit kaitsealast katvad boreaalsed metsad ja võimas vetevõrk, samuti pärandkultuurimaastikud, mille lahuta-

matuks osaks on traditsioonilise puitarhitektuuriga külakesed.

Sellest, et tegu on vana soome-ugri alaga, annavad märku mitmed kohanimed. Nii näiteks arvatakse kaitseala suurima, arvukate poolsaarte ja sopilise kaldajonega Kenozero järve nimi tulenevat soome-ugri päritolu sõnast Käänujärvi, Maselga küla, mis asub kitsal maaribal kahe järve vahel, nimi aga sõnast Maaselkä.

Kohalikud elanikud – jätkusuutlikkuse võti

Kaitsealal töötab igapäevaselt 129 inimest, lisaks kaasatakse ajutiste lepingutega aastas umbes sada inimest. Arvestades põllumajandusliku tegevuse ja maaelanikkonna pidevat vähenemist ning sellega kaasnevat muutusi Arhangelski oblasti maastikus, on rahvusparki tegevus pärandmaastike hoidmisel väga silmapaistev.

Rahvusparki direktress Jelena Šatkovskaja tutvustamas vesiveski taastamistöid.

JÜRGEN ÖÖVEL

Kenozero rahvuspargi töötajad ütlesid mitmel korral, et rahvuspark on jätkusuutlik vaid kohalike elanike toel ja kaasabil. Rahvuspargi direktori ase-täitja Alexandra Šatkovskaja sõnul ei piisa ainelise ja vaimse kultuuripärandi säilitamiseks ainult rahvuspargi pingutustest. Just kohalik kogukond on see, kes traditsioonilist külaelu ja seeläbi ka pärandit elusana hoiab. Nii on rahvuspark teinud aastaid jõupingutusi, et luua head tingimused tööhõive tõstmiseks rahvuspargi elanike seas. Ka seminarist osavõtjad said osa retkedest, kultuuriprogrammidest ja õpitubadest, mida viisid läbi kohalikud.

Hariduslikest tegevustest rahvuspargis

Rahvuspargi hariduslikud tegevused on suunatud nii piirkondlike koolide õpilastele kui ka noortele Arhangelski oblastist ja mujalt Venemaalt. Näiteks on noortel võimalus osaleda noorgiidide koolis, mille õpilased saavad rakendada oma oskusi rahvusparki külalistele tutvustades. Külma trotsides kaasaharava külaelu tutvustava programmi läbi viinud noored pälvisid ohtralt kiidusõnu.

Oblasti õpilastele mõeldud uurimustööde konkursiga püütakse õpilastes iseseisva uurimusliku töö vastu huvi äratada ning kujundada positiivset suhtumist looduse ja kultuuripärandi kaitseks. Konkursi parimatel on võimalus osaleda rahvuspargi iga-aastasest ökoloogialaagris tasuta, samuti on kopsakaid auhindu välja pannud ettevõtted.

Rahvuspargi üheks visiitkaardiks on saanud laste ökoloogialaagrid, mida on korraldatud alates 1995. aastast ning milles on osalenud 4300 õpilast üle Venemaa. Laagri jaoks on Maselga küla-kesse ehitatud lausa väikestest majakestest koosnev keskus 94 inimesele.

Alustatud on projektiga, mille raames sõitsid sel suvel esimesed lastekodude kasvandikud Kenozero rahvusparki, kus neile oli kokku pandud mitmepäevane põnev programm.

Kogu rahvuspargi sisulist tööd toetab kaitseala üldine kuvand. Olgu lõpetuseks edastatud üks rahvuspargi motodest: „Tähtis pole see, kui palju tuleb külastajaid, vaid see, kui paljud suudavad midagi siit kaasa võtta.“

Margit Turb
Keskonnaameti
keskkonnahariduse
spetsialist

Keskonnaamet jätkab keskkonnahariduslike regionaalsete konverentside korraldamist ka käesoleval õppeaastal.

Keskkonnahariduse konverentside eesmärk on tutvustada aktuaalseid teemasid valdkonnas, anda osalejatele võimalus saada uusi teadmisi ja kogemusi praktilistes töötubades, arendada keskkonnahariduslikke koostöövõrgustikke.

Konverentsid on suunatud keskkonnahariduskeskuste töötajatele, koolijuhtidele, õpetajatele koolidest ja lasteaedadest, kohalike omavalitsuste haridus- ja keskkonnaametnikele, kasvatus- ja pedagoogikateadlastele, keskkonnahariduse koolitajatele jms.

Toimumisajad:

- 14. november 2012 **Põlva-Valga-Võru** regiooni konverents Põlvas, Põlva Kultuuri- ja Huvikeskuses
- 22. november 2012 **Hiiu-Lääne-Saare** regiooni konverents Haapsalus, Haapsalu Kultuurikeskuses
- 29. november 2012 **Pärnu-Viljandi** regiooni konverents Viljandis, Sakala Keskuses
- 17. jaanuar 2013 **Jõgeva-Tartu** regiooni konverents Tartus, Dorpati Konverentsikeskuses
- 24. jaanuar 2013 **Harju-Järva-Rapla** regiooni konverents Tallinnas, koht täpsustamisel
- 31. jaanuar 2013 **Viru** regiooni konverents Jõhvis, Jõhvi Kontserdimajas

Konverentside korraldust toetab Euroopa Sotsiaalfondi programm „Keskkonnahariduse arendamine“. Reklaami ja teavitust jälgige Keskonnaameti kodulehel ja meedias!

KESKKONNAAMET

Käesoleva aasta veebruarist juulini viidi keskkonnaameti tellimisel läbi kolm keskkonnahariduse alast uuringut, millest esimeses uuriti mitteformaalse keskkonnahariduse spetsialistide täienduskoolituse vajadust ning õppevahenditega varustatust. Teine uuring käsitles keskkonna ja säästva arengu temaatika õppeprotsessi loomimist toetavaid õppemetoodilisi materjale ja näitlikke õppevahendeid ning nende kasutamist. Kolmas uuring keskendus keskkonnahariduse koostöövõrgustikule. Uuringud tegi OÜ Cumulus Consulting ja rahastas ESF programm „Keskkonnahariduse arendamine“.

Uuringud andsid põhjaliku ülevaate Eesti keskkonnahariduse hetkeolukorrast.

Uuringute tulemustega saab tutvuda keskkonnaameti kodulehel:
www.keskonnaamet.ee/teenused/keskkonnaharidus-2/keskkonnahariduse-uuringud/

KESKKONNAAMET

Ilmusid uued looduskaitseteemalised trükised

Keskonnaametil on 2012. aastal ilmunud rida uusi trükiseid mitmes keeles: 24 neist tutvustavad Eesti kaitsealasid, 7 loodusradasid ja 6 maakonna kaitstavaid loodusobjekte.

Lisaks on valminud asjalikke nõuan-deid sisaldav infovoldik „Hättasattunud metsloom“, ilmumist on jätkanud Karula rahvuspargi infoleht Tarupettäi. Teabematerjalid valmisid osahinguga Akriibia kaasabil ja SA Keskkonnain-vesteeringute Keskuse toetusel. Samuti andsid oma panuse paljud fotograafid ning loodus- ja turismivaldkonna inimesed, riigiasutuste töötajatest vabakutselisteni. Kõigile neile suur AITÄH!

Piirkonna trükiseid on võimalik saada Keskonnaameti looduskeskus-est ja maakondlikest tugipunktidest, samuti RMK teabepunktidest ja turis-miinfpunktidest. Teabematerjalidega saab tutvuda ka Keskonnaameti kodulehel keskkonnahariduse valdkonna all (<http://www.keskonnaamet.ee/teenused/keskkonnaharidus-2/trukised/>).

Kujunduslikku tervikkontseptsiooni oli Viljandis näha ka hongal, millele noored kunstnikud olid graveerinud kogu peo kujundust läbivaid rahvusmotive.

Pärimusmuusikafestivali lavakujunduses kasutasid rahvusliku käsitöö tudengid oskuslikult ära tuhandeid vanu meestesärke.

3 X ERIK SIKK

Folkides keskkonnateadlikumaks!

Mäletan sooja augustiööd Kirsimäel, mil kõikusin ühes rütmis tuhandepealise rahvahulgaga Hedningarna helidevoos; sealsamas sündiva muusikalise muinasjutu lummuses. Põhjala ürgsed viisid, põimituna tänapäevaste rütmidega, viisid mõttes rändama kargetele maastikele, kohtuma Läänemere rahvaste ürglätetega. Rootsi pärimusmuusikaansambli muusikas oli vastus minu vere kutsele, tee juurte juurde; äratundmine, et meid ümbritsev elav ja eluta, on hingestatud, oma ja tahab olla hoitud.

Tolsamal, 1997. aastal tegin Viljandi Folgil otsuse anda oma teadlik panus keskkonnakaitsesse. “Reklaamimimimist märsilohistajaks”, võiks olla selle loo pealkiri; aga sisu jääks samaks – looduskaitse põhialused on tihedalt seotud pärimuskultuuriga ning tänasel folgil on seni veel väheuuritud, ent oluline roll inimeste keskkonnateadlikkuses.

Võib väita, et kaks suurt üritust – Viljandi folk kakskümmend aastat ja Viru Folk viis aastat – on muuhulgas tegelema ka keskkonnateadlikkuse suunamisega. Populaarsete ürituste elukaarde on sisse kirjutatud kasvamine ja paisumine; mõnikord sel määral, et osa seni veendunud külastajaid loobuvad osalemast – ürituse algne idee lahustub inimesse, rämpsuuhunnikutesse ja alkoholitarbimisse.

Viljandis on see pärmitaigna-efekt ilmselt kõige ramedamalt silma riiva-

nud, sest tegu on linnafestivaliga ja paratamatult saavad festivali heast ja kehvemast osa ka püsielanikud või mitetfolgilised. Viru Folk kulgeb Käsmu peaja kõrvaltänavaid mööda küla algusest poolsaare tipuni; ka seal ei ole kohalikel kuidagi võimalik festivalimelust puhtalt pääseda..

Pärimeteer päästis päeva

2003. aastal tegi Viljandi Folk koostöös Eestimaa Looduse Fondiga esimest korda katse lõimida programmi keskkonnateemad. Kirsimäe lähel, praeguse Aida ukse ees, kõrgus püstkoda, kuhu kontsertide vaheajal sai kära eest varju tulla, juua tassikese teed, istuda lõkke ääres ning mõtiskleda looduse ja inimese suhete üle. See oli populaarne ettevõtmine. Vahepealsed aastad on Viljandis kulgenud omasoodu, kuni tänava, kahekümnendal suurpeol otsustati teha mõned radikaalsed otsused. Neist olulisim oli festivali ala “pärimetristamine” ehk pääsmega külastajatele eraldamine.

Ja see toimis! Olen nõus nendega, kes ütlesid, et on tunne nagu oleks “vana hea folk” jälle tagasi. Pärimeteer koondas muusikasõbrad ja tekitas kontsertide vaheajal meeldiva ühisruumi, kus sai jutelda, tantsida, kohtuda vanade tuttavatega ja lihtsalt olla.

Viru Folgi peakorraldaja, Peep Veedla räägib, et Käsmu on mitu aastat kaalutud festivali ala sulgemist: “Siiani pole me seda teinud, sest pole tahtnud küla

kinni panna. Käisin tänava Viljandis ja nägin, et pärimeteer õigustab end igati; tahaksime, et peokülalistel oleks hea ja mõnus olla!”

Läbimõeldus teeb olemise heaks

Sõnamonstrum “kontseptsioon” võiks pärimus- ja folkmuusikapidude kontekstis tähendada melu ja keskkonda tervikuna. Viljandi festivali üldkontseptsioonile võib lausuda vaid kiidusõnu: alates festivaliala piiritlemisest, lõpetades meenete ja buklettidega, on keskkonna loomise seisukohalt kõik läbi mõeldud. Igal aastal on festivalil ka läbiv teema, tänava oli selleks „Mehe laul”.

Erki Pruul, peo pressipealik kõneleb, et kahekümne aastaga on välja kujunenud oma rutiin – meeneid ja infokandjaid toodetakse täpselt niipalju, kui on vaja: “Pigem saagu infobukletid varem otsa, kui et neid üle jääks; ja ka suveniire on vaid piiratud kogus, et tekiks tunne – see asi on rohkem väärt. Eelistatud on keskkonnasõbralikud materjalid; trükised on eranditult taaskasutatud paberil ja keskkonnasõbralike trükivärvidega; tekstiilitoodete puhul eelistame kvaliteetset kangast.”

Omaette vaatamisväärsus oli seekord lavakujundus – möödunud aastal algatasid Viljandi kultuuriakadeemia rahvusliku käsitöö tudengid kampaania vanade meestesärke kogumiseks. Kokku saadi tuhandeid särke, mis lahti harutati, sobivaks tükeldati ja millest

valmistati rahvuslike motiividega lava-kaunistused. “Silmale ilus, hingele hea, mehevaim juures päälegi,” kommenteeris nähtut Tbilisi kontserdil mu kõrval seisnud vanaproua.

Kui buklettide kriitpaber välja arvata, on ka Viru Folgil keskkonnasõbralikkusega kõik hästi – näiteks ei kannu müügiartiklina populaarseimad T-särgid aastanumbrit, vaid on kantavad igal aastal. Viitade valmistamisel on kasutatud ilmastikukindlaid materjale; liiklus peatänaval toimub jalgsi või veloriksadel jmt. Käsma õhustik on rahulik, loodus mängib festivali meeleolule suurejooneliselt kaasa. Virulased on võtnud suuna Põhjamaade muusika populariseerimisele, folk on siin esindatud oma algses, rahvalikus tähenduses, kus kokku saab stiilide ja ajastute paabel ning midagi jätkub igale maitsele.

Söö ja s...u viisakalt!

Viru folgil on prügiga asi lihtne; igal aastal on seda eelsorteeritud ja siis järelkasutatud. “Raisku ei lähe suurt midagi, sest kui mitte muud, siis jäätmekestust saab ikka teha,” ütleb Aivo Kangus, Viru Folgi pikaajaline partner.

Kolme päeva jooksul tekib umbes viis tonni jäätmeid; ja see kogus näitab sedamööda, kuidas toitlustajad ja külalised teadlikumaks muutuvad, väikest vähenemise tendentsi.

Viljandi pärimusmuusika festivali platsipealik Marili Jõgi tõdeb, et patt oleks tänavusuvise festivali üle nuri-seda: “Kõik oli palju kultuursem ja usun, selles on suur roll just pärimetril ja vabatahtlike väga heal töö.”

Festivali toidutänavatel toimuva üle pole külalistel põhjust kurta; ehkki osa toitlustajaid oli nõrkinud pärimetriga kaasnenud ostjate vähenemise üle. Omaette elamuse pakkus eraldi Eesti toidu sektor, kus sai proovida kümneid erinevaid mahe-, öko- ja kodutehtud roogasid; hapendatud kurgist kodukaljani. Enne viimaseid kontserte pidi mõnigi taluköök oma kodinad kokku pakkima, sest kõik oli lihtsalt nahka pistetud! Tunnistan, veetsin ühel õhtul paar tundi Eesti toidu alas, tegijatelt retsepte pinnides ja kurgihapendusvedelikuga maiustades. Mõnus!

Prügi rikkus veel viis aastat tagasi minu jaoks Viljandi peo nii põhjalikult, et lubasin endale: ei iial tõsta ma enam folgi ajal oma jalga sinna linna. Läks teisiti. Õnneks. Kaupmehed on rivistatud oma jäätmeid ise kokku korjama, pärimetril ei vedelenud suuremat rämps; seda, mis keegi oli hooletult maha visanud, viisid prügikasti hoolsamad festivalikülalastajad. Laupäeval, mis tavapära-

Ain Mäesalu on olnud kõigil viiel Viru Folgil populaarseim keskkonna programmi lektor. Tema loenguid keskkonnaajaloost kogunetakse kuulama kellaaast sõltumata. Tänavu alustas ta juttu muinaseestlaste elukeskkonnast Vinteri aias juba kell 11 hommikul, mis festivali mõistes on varane hommikutund! HEIKO KRUISE

selt on kõige rahvarohkem, oskas suur osa massist juba prügikaste eesmärgi-päraselt kasutada.

Marili Jõgi teeb kokkuvõtte: “Vabatahtlikud likvideerisid kiirelt ja järjekindlalt prügipesasid, näitasid ise eeskuj. Ehkki prügi ei olnud oluliselt vähem kui eelmisel aastal, pani pärimeteer konteinerid korralikult täituma; igaüks ei saanud oma prügiga sisse astuda ega jätta künkanõlvadele niisama vabalt jäätmeid maha.”

Toitlustajate elu lihtsustamiseks paigutati toidutänaval konteinerid nii, et oleks võimalikult ligidal oma jäätmeid ära panna. Pärimetril jäätmeid ei eelsorteeritud, prügi käitles Veolia, kes viis konteinerite sisu sorteerimisjaama.

“Tualettidega oli ka hästi, negatiivset tagasisidet sel aastal ei tulnudki, pärimetril oli kokku rohkem kui 60 käimlat, sealhulgas ka invakäimlad, ning kogu aeg oli saadaval kätepesuvesi,” sedastab Marili.

Ära maga festivali maha!

Üht hästi korraldatud suurt pidu ise loomustab see, et kõik võivad saada oma osa; just täpselt seda, mis kellelegi sobib. Nii Viljandis kui Viru Folgil käib peopäevadel tegevus hommikust meeste- ja naistelaulutoad, laste muinasjututoad, tehakse rahvuslikku käsitööd ja õpitakse pillimängu.

Tänavune Viru Folk panustas tantsule, sest ilm oli jahe ja lõõtsa saatel tatsutamine oli igati teretulnud. Viru Folgi keskkonna programm aga on miski, mida pole mitte ühelgi teisel festivalil. Iga-aastased loengud Meremuuseumi terrassil,

Värvamäng, loodusretked, käsitöötoad, ka filmiprogramm – kõik toovad toa täis ja päikese välja! Näiteks laupäeva keskpäeval kiskus Meremuuseumi terrassil päris ägedaks diskussiooniks – õpikute kirjastaja Marko Usler ning bioloogiadoktor ja Järva-Jaani kooli õpetaja Kristjan Piirimäe, tõmbasid üles kõva arutelu, mida saaks teha, et muuta hariduse paradigmat kaasaegsemaks. Planeeritud loenguaeg jooksis kaks tundi üle, esimene kontsert Merelaval sai otsa, aga nemad vaidlesid ikka edasi... Järelikult oli aeg ja koht selleks igati sobiv.

Nii Käsma kui ka Viljandis annavad festivalile näo külalastajad. Nende hulk, kes on oma folgilaksu juba kätte saanud või selle mõju esimest korda kogunud, näitab pigem kasvutendentsi. Pärimuse kaudu on end võimalik identifitseerida, paigutada keskkonda, milles elatakse ja liigutakse. See omakorda toob loodetavasti kaasa ka elukeskkonna väärtustamise, hoidmise ja hoolimise.

Ylle Rajasaar

Eesti Loodusmuuseum sai uue ilme

Septembri keskel avas külastajatele ukсед uuenenud Eesti Loodusmuuseum – värske ilme on saanud nii ruumid kui ka ekspositsioon.

Viimati uuendati suurt osa Loodusmuuseumi ekspositsioonist 1970. aastatel. Nüüd kujundati ümber metsad, niidud ja sood, sooviga muuta pilt nendest elukeskkondadest senisest terviklikumaks ning rohkem päris looduse sarnaseks. Kõik ei ole enam klaasi taga ja üht-teist saab oma käega katsuda. Uus on ka heli- ja valguslahendus, näitusesaalid on valgustatud samamoodi nagu kunstiteosed Louvre'i muuseumis Pariisis.

Eesti Loodusmuuseumi üks oluline eesmärk on loodushariduse andmine – tunde ja ekskursioone saavad tellida kõik loodushuvilised. Tänu ekspositsiooni ümberkujundamisele saavad muuseumi pedagoogid mitmeid teemasid, näiteks aineriinget ning soode teket, käsitleda senisest põhjalikumalt ja mitmekesisemalt. Samuti võimaldab uuenenud ekspositsioon kujundlikumalt selgitada liikidevahelisi suhteid. Püsinäitusi aga toetavad tekstid, mis aitavad loodust ja sealseid suhteid paremini mõista.

Uue ilme on saanud ka muuseumi ruumid. Esimesel korrusel asuvat saali laiendati, nüüd saab seal korraldada senisest mahukamaid näitusi ning ka teisi üritusi: kavas on loengud, filmiõhtud, lasteetendused jpm. Märkimist väärib ka õppeklassi mugavamaks ehitamine ning loenguvõimalused muuseumi õues.

Külastajatele avati ukсед 14. septembril 50. sünnipäeva tähistava seenenäitusega, nüüd kutsub muuseum kiikama kalade värvikirevasse maailma, seejärel tutvuma mineraalidega ning vaatama fotonäitust Vereta jahi "saakloomadest".

Muuseumi ruumide jaanuaris alanud remont ja ekspositsiooni uuendamine maksis üle 840 000 euro, sellest ligikaudu 80 protsenti tuli Euroopa Regionaalarengu Fondist.

Liis Rohtmets

Eesti Loodusmuuseumi kommunikatsioonijuht

Eesti Loodusmuuseum asub Tallinna vanalinnas aadressil Lai 29A ja ootab külastajaid kolmapäevast pühapäevani kell 10–17.

4 x ESTI LOODUSMUUSEUM

Muuseum pakub ekskursioone koolidele, lasteaedadele ja teistele huvilistele.

Elukeskkonnad on nüüd rohkem päris looduse sarnased.

SAAJA ADDRESS:

Keskonnaamet
www.keskonnaamet.ee
Narva mnt 7a, 15172 Tallinn, Eesti
Tel: 627 2193; Faks: 627 2182
e-post: info@keskonnaamet.ee

Keskonnahariduslehe valmistasid ette Kristjan Sahtel ja Katre Kurvits
Tel: 730 4543, e-post: katre.kurvits@keskonnaamet.ee

Järgmine leht ilmub veebruaris 2013.

 roheline trükis
Trükitud taastoodetud paberile looduslike trükivärvidega. ©Ecoprint

Küljendus: Peegelpilt OÜ
Korrektuur: Keeletoimetus OÜ
Trükk: Ecoprint AS

Keskonnaharidusleht ilmub ka venekeelsena.

 Euroopa Liit
 Euroopa Sotsiaalfond

Teabelehe väljaandmist toetab Euroopa Sotsiaalfondi programm "Keskonnahariduse arendamine" (programmijuht Kristjan Sahtel, tel 730 4256, e-post kristjan.sahtel@keskonnaamet.ee).

 Eesti tuleviku heaks